

Companion Volume with New Descriptors DE METGEZEL VAN HET ERK UIT 2001

Het Europees Referentiekader is onlangs herzien. De Raad van Europa heeft een nieuwe publicatie uitgegeven naast het *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment* uit 2001. Theun Meestringa heeft als leerplanontwikkelaar bij SLO aan de vertaling van het oorspronkelijke boek en verschillende toepassingen van het kader meegewerkt. In dit artikel reageert hij op de herziening.

THEUN MEESTRINGA

In februari van 2018 heeft de Raad van Europa een *Companion Volume with New Descriptors* bij het Europees Referentiekader (ERK of CEFR*) gepubliceerd. Dat klinkt gezellig: 'kameraad' of 'metgezel' is volgens de Van Dale op internet de eerste betekenis van *companion*. Maar de Raad van Europa heeft met het *Companion Volume* ongetwijfeld de vierde betekenis van het woord op het oog gehad: 'één van twee bij elkaar horende exemplaren'. Het blauwe boek (Council of Europe, 2001) mag niet meer los worden gezien van deze aanvulling in pdf (Council of Europe, 2018). Wat is de betekenis van deze metgezel? Is het een Sancho Panza bij een Don Quichot?

Het CEFR van 2001

De zes algemene niveaus van taalbeheersing A1, A2, B1,

B2, C1 en C2 van het ERK zullen voor de meeste lezers van dit tijdschrift bekende begrippen zijn. Ze zullen ook kennis hebben van schalen voor vijf taalgebruiksmodi: het receptieve luisteren en lezen, het productieve spreken en schrijven, en het interactieve gesprekken voeren. De beschrijving van een toenemende beheersing van deze vijf vaardigheden is in het *Common European Framework of Reference for Languages* (Council of Europe, 2001) uitgewerkt in diverse tabellen met 'can-do-descriptoren', zoals:

- De veelgebruikte *self-assessment grid* (ibid., p. 26–27).
- Tweeënveertig schalen voor diverse aspecten van het taalgebruik en de taalgebruiker. Bijvoorbeeld voor de monoloog, creatief schrijven, tv-kijken en film kijken, de beurt nemen, en aantekeningen maken, om enkele minder voor de hand liggende schalen te noemen.
- Dertien schalen om linguïstische, sociolinguïstische en pragmatische competenties van de taalgebruiker

Foto: Anda van Riet

te beschrijven. Het gaat daarbij om zaken als woordenschat, fonologische en orthografische controle en vloeiendheid.

De vijfenvijftig schalen zijn volgens de auteurs 'illustratief' voor de algemene niveaubeschrijving in zes niveaus. Daarmee zeggen ze dat er nog andere te ontwikkelen zijn en dat er diverse aspecten van taalvaardigheid zijn die in het boek wel worden genoemd en niet in schalen uitgewerkt. In 2001 denken ze dus dat het werk nog niet af is. Ze hebben met het CEFR wel geprobeerd alomvattend, duidelijk en samenhangend te zijn (ibid., p. 7) en systematiek gebracht in het denken en spreken over taalverwerving.

Effect van het ERK

Het ERK heeft als instrument voor het beschrijven van taalvaardigheid wereldwijd een grote vlucht genomen.

Het boek is inmiddels in veertig talen vertaald. Het aantal toepassingen van het ERK is niet meer bij te houden, niet alleen voor het vreemdetalenonderwijs, maar ook voor het tweedetaalonderwijs en het onderwijs in landstalen. Zo kennen we in Nederland onder meer een website <www.erk.nl> met veel informatie over het ERK voor docenten, leerlingen, schoolleiders, ouders en werkgevers, een publicatie *Taalprofielen* (Fasoglio, De Jong, Trimbo, Tuin & Bleeker, 2015), waarin de taalgebruikschalen van het ERK met concrete voorbeelden van taalactiviteiten worden uitgewerkt, een Nederlandse versie van het Europees taalportfolio voor leerlingen tot 18 jaar (<www.peppels.net>) en studenten vanaf 18 jaar (<www.owik.net>), een uitwerking van het ERK voor NT2 gebruikt door de Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen om het referentiekader taal te ontwikkelen, en voor het onderwijs in Friesland een rrf, een referins-

Het uitgangspunt van het CEFR is dat de taalleerder per definitie plurilinguaal en -cultureel is

jeramt Frysk (<www.grip.frl/rrf>).

Het ERK is zonder meer een succes en invloedrijk. Toch lijkt het ERK voor de toetsing van het reguliere vreemdetalenonderwijs in Nederland nauwelijks te worden gebruikt. De inspanningen in de afgelopen twintig jaar om het ERK in de examenprogramma's van het Nederlandse vreemdetalenonderwijs een vaste plek te geven hebben wel iets van het vechten tegen windmolens. Dat het ook anders kan, zien we aan het referentiekader taal voor Nederlands dat in de eerste plaats via toetsen en examenprogramma's wordt geïmplementeerd en aan het feit dat het ERK internationaal driftig wordt gebruikt bij het toetsen van (vreemde) talen.

Waarom is de bijwerking van het CEFR ter hand genomen?

De Raad van Europa, of beter gezegd, de internationale groep wetenschappers betrokken bij het taalbeleidsprogramma van de Raad is na zo'n twintig jaar niet meer tevreden met het CEFR. Zij motiveren de revisie met de volgende argumenten.

- Twee vernieuwende aspecten van het CEFR blijven onderbelicht, doordat daarvan geen descriptors zijn opgenomen. Het gaat in het bijzonder om de plurilinguale en pluriculturele competentie en het tolken en vertalen. Tolken en vertalen worden samengevoegd onder het begrip *mediatie*.
- Tussenniveaus of plusniveaus kunnen beter worden uitgewerkt (bijvoorbeeld B1+ tussen B1 en B2) en een pre-A1-niveau kan worden toegevoegd.
- Met name de receptieve schalen voor luisteren en lezen kunnen nauwkeuriger worden uitgewerkt.
- De A- en C-niveaus, en vooral C2, kunnen worden verrijkt (Council of Europe, 2018, p. 23).

Maar terloops komen nog twee andere argumenten naar voren. In de toelichting leggen de auteurs namelijk (1) de klemtoon op de functie van het CEFR voor 'onderwijzen en leren', voor het plannen van leerprocessen, en (2) zetten ze de flexibiliteit van het CEFR extra in het licht.

Om met het eerste te beginnen: in de titel van hoofdstuk van de revisie waarin ze de kern van het CEFR

bespreken hebben ze het over het 'CEFR voor onderwijzen en leren'. Omdat de oorspronkelijke titel van het boek aangeeft dat het CEFR gaat om 'Leren, onderwijzen en beoordelen' wordt de suggestie gewekt dat het toetsen even minder belangrijk wordt gevonden. In een tekstueel kader (ibid., p. 26) wordt dit bevestigd: daarin staat namelijk dat de focus in het CEFR niet ligt op het toetsen van taal en al helemaal niet op toetsitems, en dat het laatste hoofdstuk van het CEFR (9) over beoordelen juist veel verschillende benaderingen van beoordelen schetst en vooral alternatieven geeft voor gestandaardiseerde toetsen.

De nadruk op flexibiliteit komt naar voren in verschillende figuren in dit kernhoofdstuk, zoals de figuur die een fictief profiel geeft van de behoeften van een leerling die in een CLIL-programma in het voortgezet onderwijs een tweede taal leert gebruiken. Die behoefte varieert op de voor hem relevante schalen van A2 tot B2. Een andere figuur schetst een verzonnen plurilinguaal profiel van een volwassen taalleerder. Bij deze leerder blijkt in de eerste taal alleen luisteren en lezen op C2-niveau te zijn en in de tweede taal alleen het lezen. In de derde en vierde taal komt de leerder ten hoogste tot B2 en B1 en blijken schriftelijke vaardigheden sterker ontwikkeld te zijn dan mondelinge.

Al met al zijn er voldoende redenen om het Europees Referentiekader eens grondig op de schop te nemen.

De Companion

En daarom heeft het CEFR nu een maatje, een *Companion Volume with New Descriptors*. De dankbetuiging in het voorwoord van dit boek bevat een de lijst van instellingen die hebben meegewerkt aan deze *Companion*: het betreft honderden instellingen uit vijftig landen van alle continenten, van Algerije tot de USA (Council of Europe, 2018, p. 13–20), waarmee de reikwijdte van het CEFR wordt onderstreept. Het *Companion Volume* begint inhoudelijk met het karakteriseren van het CEFR en het beschrijven van het project van de Raad van Europa om de illustratieve schalen met descriptors bij te werken en uit te breiden. De kern van de *Companion* bestaat uit de 'CEFR Illustrative Descriptor Scales' (ibid., p. 54–162). Daarin zijn vijftig oude schalen uit het blauwe boek bijgewerkt en achtendertig nieuwe schalen toegevoegd (totaal 93). Elke schaal krijgt een korte toelichting en de schalen worden per domein met boomschema's aan elkaar verbonden. De publicatie sluit af met negen bijlagen, waaronder een bijgewerkte *self-assessment grid*.

Ik zal nu kort omschrijven wat er in de *Companion* is veranderd aan de illustratieve schalen met descriptors.

	RECEPTION	PRODUCTION	INTERACTION	MEDIATION
Creative, Interpersonal Language Use	e.g. Reading as a leisure activity	e.g. Sustained monologue: Describing experience	e.g. Conversation	Mediating communication
Transactional Language Use	e.g. Reading for information and argument	e.g. Sustained monologue: Giving information	e.g. Obtaining goods and services Information exchange	Mediating a text
Evaluative, Problem-solving Language Use	(Merged with reading for information and argument)	e.g. Sustained monologue: Presenting a case	e.g. Discussion	Mediating concepts

Kader 1. Tabel 1 van de *Companion*: Macro-functionale basis van CEFR-categorieën voor communicatieve taalactiviteiten

De twee onderbelichte aspecten

Het uitgangspunt van het CEFR is dat de taalleerder per definitie plurilinguaal en -cultureel is, als hij na de thuistaal op school en in de maatschappij met andere talen wordt geconfronteerd. Dat staat wel in hoofdstuk 1 van het CEFR, maar het wordt in dat boek verder nauwelijks concreet gemaakt. In de *Companion* krijgt dit aspect nu extra nadruk, onder andere door de plurilinguale en pluriculturele competentie te beschrijven in twee nieuwe schalen met descriptors.

Het tweede onderbelichte aspect in het CEFR, het tolken en vertalen (mediatie), wordt in de *Companion* systematisch geplaatst naast receptie, productie en interactie. Deze indeling wordt in het hele boek aangehouden, vanaf de eerste tabel (zie kader 1) en in diverse nieuwe schalen (zie ook kader 3).

In deze 'Table 1' (kader 1) valt overigens op dat de auteurs drie doelen van taalgebruik onderscheiden, die ze macrofuncties noemen (vergelijk de genre-families in de functionele grammatica, Van der Leeuw & Meestringa, 2014). Deze macrofuncties en de taalactiviteiten die daarbij als voorbeeld worden genoemd, zijn niet voor elke taalgebruiker/leerder even relevant. Zo'n indeling in macrofuncties (of genres) kan daarom helpen bij het maken van een leerprogramma en het kiezen van activiteiten in de klas.

De andere overwegingen van de auteurs voor de revisie zien we terug in de bijwerking van de 'oude' schalen.

Wat is veranderd en toegevoegd?

In de *Companion* zijn de oude schalen uit van het CEFR

bijgewerkt en zijn er nieuwe toegevoegd. Onder de bijwerkingen valt onder meer het volgende:

- Het begrip *native* is verwijderd en waar nodig vervangen door andere formuleringen, bijvoorbeeld: 'between native speakers of the target language'.
- Al te absolute uitspraken in de descriptors zijn aangepast. Zo is 'non-standard accent or dialect' veranderd in 'less familiar accent'.
- Aan alle schalen uit de 2001-set en aan bijna alle nieuwe is een niveau pre-A toegevoegd. Dit niveau bevat soms wel drie descriptors, zoals in de schaal 'Een gesprekspartner begrijpen', maar er kan ook staan '<no descriptors available>', zoals dat soms ook op A-niveau gebeurt.
- Er zijn regelmatig plusniveaus toegevoegd, vooral op de niveaus A2, B1 en B2.
- Aan diverse schalen (oude en nieuwe) is een 'Pro-Sign'-logo toegevoegd, waarmee aangeduid wordt dat die schalen ook voor gebarentaalsprekers bruikbaar zijn.

Een goed voorbeeld van deze aanpassingen is de nieuwe schaal voor het begrijpen van een gesprek tussen andere sprekers (kader 2). In de *Companion* is steeds in een oogopslag te zien welke descriptors nieuw of bijgewerkt zijn en welke ongewijzigd zijn gebleven.

Daarnaast zijn veel nieuwe schalen toegevoegd, bijvoorbeeld voor online interactie, mediatie, fonologie, plurilinguale en -culturele competentie en gebarentaal. In kader 3 geef ik een overzicht van de nieuwe schalen. Dankzij deze nieuwe schalen loopt het totaal aantal schalen tegen de honderd: het is een aanvulling die richting verdubbeling gaat.

UNDERSTANDING CONVERSATION BETWEEN OTHER SPEAKERS	
C2	Can identify the sociocultural implications of most of the language used in colloquial discussions that take place at a natural speed.
C1	Can easily follow complex interactions between third parties in group discussion and debate, even on abstract, complex unfamiliar topics. Can identify the attitude of each speaker in an animated discussion characterised by overlapping turns, digressions and colloquialisms that is delivered at a natural speed in accents that are familiar to the listener.
B2	Can keep up with an animated conversation between speakers of the target language. Can with some effort catch much of what is said around him/her, but may find it difficult to participate effectively in discussion with several speakers of the target language who do not modify their speech in any way. Can identify the main reasons for and against an argument or idea in a discussion conducted in clear standard speech. Can follow chronological sequence in extended informal speech, e.g. in a story or anecdote.
B1	Can follow much of everyday conversation and discussion, provided it takes place in standard speech and is clearly articulated in a familiar accent. Can generally follow the main points of extended discussion around him/her, provided speech is clearly articulated in standard speech.
A2	Can generally identify the topic of discussion around him/her that is conducted slowly and clearly. Can recognise when speakers agree and disagree in a conversation conducted slowly and clearly. Can follow in outline short, simple social exchanges, conducted very slowly and clearly.
A1	Can understand some words and expressions when people are talking about him/herself, family, school, hobbies or surroundings, provided they are talking slowly and clearly. Can understand words and short sentences when listening to a simple conversation (e.g. between a customer and a salesperson in a shop), provided that people talk very slowly and very clearly.
Pre-A1	No descriptors available

Kader 2. Een schaal uit de Companion als voorbeeld (p. 56). Aan de blauwe inkt zijn gehandhaafde 'can-do-descriptoren' uit het CEFR van 2001 te herkennen; bij A2, B1 en B2 geeft de bovenste cel het plusniveau

Kanttekeningen

Al met al is dit een ingrijpende bijstelling van het Europees Referentiekader. Over de effecten van deze bijstelling valt nu slechts te speculeren. Het CEFR heeft er een stevige kameraad bij gekregen, die zo stevig is dat het CEFR niet meer op zichzelf kan staan.

Het meest opvallend is de uitbreiding met veel schalen voor mediatie. Deze categorie heeft nu bijna evenveel schalen als receptie en productie samen. Ik zie dit als een erkenning van het plurilinguale karakter van de talenleerder en als een uitwerking van het inzicht dat talen bij de leerder geen gescheiden systemen zijn,

DE NIEUWE SCHALEN IN DE COMPANION VOLUME	
HET TAALGEBRUIK EN DE TAALGEBRUIKER	
Receptie	<ul style="list-style-type: none"> Lezen als vrijetijdsactiviteit
Productie	<ul style="list-style-type: none"> Monoloog: informatie geven
Interactie	<ul style="list-style-type: none"> Telecommunicatiemiddelen gebruiken Online conversatie en discussie Doelgerichte online transacties en samenwerking
Mediatie (het tolken en vertalen)	<ul style="list-style-type: none"> Algemene mediatie Mondeling specifieke informatie doorgeven Schriftelijk specifieke informatie doorgeven Mondeling data (bijvoorbeeld in grafieken, diagrammen, lijsten en dergelijke) uitleggen Schriftelijk data (bijvoorbeeld in grafieken, diagrammen, lijsten en dergelijke) uitleggen Tekst omzetten in gesproken woord (van taal A naar taal B) Tekst omzetten in schrifttaal (van taal A naar taal B) Geschreven tekst in gesproken woord vertalen Geschreven tekst in schrift vertalen Een persoonlijke reactie geven op creatieve teksten (inclusief literatuur) Creatieve teksten (inclusief literatuur) analyseren en kritiseren Samenwerken in een groep (de interactie vergemakkelijken) Samenwerken in een groep (om betekenis te construeren) Groepswerk leiden (de interactie in de hand houden) Groepswerk leiden (abstracte gesprekken aanmoedigen) Pluriculturele ruimte groter maken
DE COMPETENTIES VAN DE TAALGEBRUIKER/TAALEERDER	
Linguïstiek, fonologische beheersing	<ul style="list-style-type: none"> Fonologische beheersing (articulatie) Fonologische beheersing (prosodie)
De competenties van gebarentaal	<ul style="list-style-type: none"> Diagrammaticale correctheid Structuur van gebarentaal Setting en perspectieven Aanwezigheid en effect Vloeiendheid van gebaren Sociolinguïstische gepastheid en cultureel repertoire
Plurilinguale en pluriculturele competentie	<ul style="list-style-type: none"> Plurilinguaal begrip Plurilinguaal repertoire opbouwen

Kader 3. Overzicht van nieuwe schalen in de Companion Volume

maar dat hij of zij voortdurend put uit talenkennis die hem of haar ter beschikking staat (zie bijvoorbeeld Agirdag & Kambel, 2018; Cummins, 2018). Dat mediatie nu zo uitvoerig is uitgewerkt, terwijl het in 2001 in verhouding slechts werd aangestipt, is een teken van de ontwikkeling in het denken over talenonderwijs. Rond de eeuwwisseling was het afscheid nemen van de grammatica-vertaalmethode, die jarenlang de prominente onderwijsaanpak van het vreemdetalenonderwijs was (Hulshof, Kwakernaak & Wilhelm, 2015), nog te actueel om het vertalen een prominente rol in het raamwerk te kunnen geven. De omslag naar een communicatieve aanpak was nog in volle gang en daar paste het vertalen als activiteit niet goed bij. Maar tolken en vertalen zijn voor plurilinguale mensen relevante activiteiten: voortdurend gebruiken zij hun talenkennis bij het leren

en gebruiken van een nieuwe taal. Talen vormen bij de meertalige mens één talig repertoire. Die rijkdom moet worden erkend en de taalleerder moet ook in het onderwijs daaruit mogen putten (Agirdag & Kambel, 2018; Cummins, 2018). De ruimte voor mediatie in de Companion tekent de recente ontwikkeling in het denken over taalleren en taalonderwijs.

Met de aandacht voor gebarentaal erkent de Raad van Europa het bestaan van gebarentaal als een zelfstandige taal. Het is een verwerking van de uitkomsten van een project van de Raad van Europa dat standaarden voor de beheersing van gebarentaal in lijn met het CEFR heeft vastgesteld (Leeson, Van den Bogaerde, Rathmann & Haug, 2016). Dat project was belangrijk omdat de gemeenschap van doven en slechthorenden lang genoeg heeft moeten wachten op erkenning van de waarde, het

Extra schalen roepen meer onderwijs en meer specifieke toetsrij op

belang en de schoonheid van hun taal. Maar nu krijgt gebarentaal in de *Companion* een bijzondere behandeling en wordt het daarmee apart gezet van andere talen. Ik weet niet of we daar nu zo gelukkig mee moeten zijn. Ik vraag me dan bijvoorbeeld af: waarom lees ik in de schalen niets over beeldschriften, zoals Chinees en Japans?

Eenzelfde soort bedenking heb ik bij de uitbreiding van de fonologieschalen van een naar drie. Extra schalen roepen meer onderwijs en meer specifieke toetsrij op; ze bieden daarvoor in elk geval de ruimte. En ik vraag me dan af, waarom zijn er geen extra schalen voor orthografie, bijvoorbeeld over beeldtalen als Chinees en Japans, of het meer fonetische schrift van Spaans en Turks tegenover het fonetisch bijster complexe Engels?

Tot slot merk ik op dat de schaal 'Lezen als vrijetijdsactiviteit' is toegevoegd. Dat het lezen van fictie en literatuur er in het CEFR wat bekaaid vanaf kwam, was al eerder opgemerkt. Het heeft in het Nederlandse referentiekader taal zelfs geleid tot een nieuw subdomein 'Lezen van fictionele, narratieve en literaire teksten'. Daartegen steekt deze schaal magertjes af (ook creatief schrijven moet het in de *Companion* met slechts één schaal doen). Bovendien is de naam van de schaal ongelukkig gekozen omdat daaruit een onderwaardering spreekt van het belang van het lezen van fictie en literatuur en een utilitair beroepsperspectief op het talenonderwijs naar voren komt.

Sancho Panza

Het CEFR was na bijna twintig jaar aan bijstelling toe en daar zijn voldoende redenen voor. De bijstelling is gedaan in een *Companion* en dat is een gezette kameraad van het CEFR, zoals Sancho Panza dat is van Don Quichot. Die vergelijking gaat ook op, omdat het CEFR meer idealistisch van aard was, terwijl deze *Companion* realistischer lijkt te willen zijn.

Of de samenwerking van beide succesvol zal blijken te zijn, kan net als bij Cervantes' hoofdfiguren worden betwijfeld. Ik denk dat het geheel te omvangrijk is geworden. Was het CEFR door zijn omvang al amper te behapen, het geheel van CEFR en *Companion* is nauwelijks te overzien. Zo is de overzichtgevendende tabel 2 van het CEFR met vijf vaardigheden – de *self-assessment grid* die op een

A4'tje kon worden gedrukt (Nederlandse Taalunie, 2006, p. 28) – nu met geschreven en online interactie, teksten mediëren, concepten mediëren, en communicatie mediëren uitgebreid tot negen vaardigheden. Dat is in de klas niet te hanteren. Deze vergaande analyse en verfijning kan leiden tot voortgaande fragmentatie van het onderwijs en dat is de dood in de pot. De gebruiker zal scherp moeten kiezen: welke veranderingen neem ik over en welke niet, welke schalen gebruik ik en welke niet.

De revisie van het CEFR is dermate ingrijpend, dat de oude schalen en hun talloze uitwerkingen niet meer goed te hanteren zijn. Het is daarom voor mij de vraag of deze nieuwe versie te verteren en te implementeren is en of de Raad van Europa hiermee niet het gevecht met windmolens is aangegaan, want dat zou jammer zijn. ■

NOOT

* CEFR is een afkorting van het begin van de Engelse titel van de publicatie van de Council of Europe uit 2001: *Common European Framework of Reference*. In dit artikel verwijs ik met CEFR specifiek naar die publicatie. ERK staat hier voor het denken over en het gebruik van deze publicatie.

LITERATUUR

- Agirdag, O., & Kambel E. (2018). *Meertaligheid en onderwijs*. Amsterdam: Boom.
- Council of Europe. (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Council of Europe. (2018). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume with new descriptors*. Straatsburg: Auteur. Geraadpleegd via <http://www.coe.int/lang-cefr>
- Cummins, J. (2018, april). *Multilingual learners: Literacy, identity and learning*. Presentatie op de studiedag Meertalige leerlingen, geleerdheid en leren, Utrecht. Geraadpleegd via <http://nederlands.slo.nl/Paginas/Conferentie-Jim-Cummins--Multilingual-learners--literacy%2c-identity-and-learning.aspx>
- Fasoglio, D., Jong, K. de, Trimbos, B., Tuin, D., & Bleeker, A. (2015). *Taalprofielen 2015: Herziene versie van Taalprofielen 2004*. Enschede: SLO.
- Hulshof, H., Kwakernaak, E., & Wilhelm, F. (2015). *Geschiedenis van het talenonderwijs in Nederland: Onderwijs in de moderne talen van 1500 tot heden*. Groningen: Passage.
- Leeson, L., Bogaerde, B. van den, Rathmann, C., & Haug, T. (2016). *Sign languages and the Common European Framework of Reference for Languages: Common reference level descriptors*. Straatsburg: Council of Europe. Geraadpleegd via <https://www.ecml.at/Portals/1/mtp4/pro-sign/documents/Common-Reference-Level-Descriptors-EN.pdf>
- Leeuw, B. van der, & Meestringa, T. (2014). *Genres in schoolvakken: Taalgerichte didactiek in het voortgezet onderwijs*. Bussum: Coutinho.
- Nederlandse Taalunie. (2006). *Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen: Leren, onderwijzen, beoordelen*. Den Haag: Auteur.

Vlak voor het ter perse gaan van dit nummer heeft de Taalunie de officiële Nederlandse vertaling van het *Companion Volume* gepubliceerd. Dit Supplement met nieuwe descriptors is te downloaden via bit.ly/lm-erksup.

binnenkort

15 maart 2019,

Nationaal Congres Engels, Ede,
<www.nationaalcongresengels.nl>

15 – 16 maart 2019,

Nationaal Congres Duits, Lunteren,
<www.nationaalcongresduits.nl>

21 – 23 maart 2019,

Recent verschenen werken Duits, Drachten,
<duits.levendetalen.nl>

22 – 23 maart 2019,

Congres Frans, Noordwijkerhout, <www.congresfrans.nl>

23 – 31 maart 2019,

Boekenweek, <www.boekenweek.nl>

5 april 2019,

29e Anéla/VIOT Juniorendag, Ede, <www.anela.nl>

6 april 2019,

Algemene Ledenvergadering Levende Talen, Utrecht,
<www.levendetalen.nl>

17 april 2019,

Slotconferentie TeCoLa, Utrecht, <www.tecola.eu>

16 mei 2019,

Het Onderwijscongres, Eindhoven,
<www.hetonderwijscongres.nl>

23 mei 2019,

Jeugd in Onderzoek, Amsterdam, <www.jeugdinonderzoek.nl>

Gamified telecollaboration

Op 17 april wordt op de Universiteit Utrecht de slotconferentie gehouden van het TeCoLa-project. De afkorting TeCoLa staat voor Gamified Intercultural Telecollaboration for Foreign Language Learning in Secondary Education, een meerjarig project waarin verschillende Europese partners mogelijkheden hebben verkend om *telecollaboration* en *gamification* in te zetten bij interculturele communicatie en het leren van een vreemde taal. Op de conferentie zullen de centrale thema's van het project besproken worden: authentiek leren, *gamification*, *telecollaboration*, taaltaken, motivatie en intercultureel bewustzijn. Ook zal er ruim aandacht zijn voor praktische toepassingen en de inzet van ondersteunende technologie.

Voor meer informatie en inschrijving kunt u terecht op <www.tecola.eu>.

Het Onderwijscongres 2019

Op 16 mei 2019 organiseert onderzoeksbureau Markt-effect Het Onderwijscongres, het grootste congres van Nederland dat gerelateerd is aan onderwijs. In een dagvullend programma met meer dan 25 masterclasses zullen nationale en internationale sprekers de bezoekers meenemen in een scala aan onderwerpen over onderwijs en het leerproces van leerlingen en studenten. Op het programma staan onder anderen Jan Peter Balkenende, Paul Kirschner, Jet Bussemaker, Aart Bontekoning en Jelle Jolles. Enkele onderwerpen die behandeld zullen worden gedurende deze dag:

- een politieke visie op het onderwijssysteem;
- het keuze- en oriëntatietraject van (potentiële) studenten;
- marketing: jongeren bereiken en inspireren;
- fans creëren als onderwijsinstelling;
- hoe werkt het tienerbrein en hoe ga je hiermee om;
- opleiden voor nog niet bestaande banen en functies;
- verbeterde samenwerking tussen voortgezet onderwijs en mbo/hbo/wo.

Als afsluiter van Het Onderwijscongres zal Arne Duncan een *keynote* geven. Duncan was van 2009 tot en met 2016 minister van Onderwijs van de Verenigde Staten.

Meer informatie over het congres, dat in Eindhoven zal plaatsvinden, is te vinden op <www.hetonderwijscongres.nl>.

Jeugd in onderzoek

De vijftiende editie van Jeugd in Onderzoek vindt plaats op donderdag 23 mei 2019 in Hotel Casa Amsterdam. Daar spreken jeugdprofessionals, beleidsmedewerkers, wetenschappers en schoolleiders elkaar en worden kennis en ervaring uitgewisseld om de ondersteuning aan jeugd en ouders te verbeteren.

De volgende vier thema's staan centraal op deze dag: wat werkt voor wie en waarom, de kracht van preventie in het sociale domein, verbinding onderwijs-jeugdhulp, het effect van stress bij opvoeden en opgroeien.

Inschrijven voor deze dag kan op <www.jeugdinonderzoek.nl>.